

Laglighetsövervakning vid inrikesministeriet och inom dess förvaltningsområde

Giltighetstid
10.8.2020 - 31.12.2023

Rättslig grund
Finlands grundlag 2 §, 68 § (731/1999)

~~Ändrar~~/Upphäver
Anvisning för laglighetsövervakning vid inrikesministeriet
och inom dess förvaltningsområde SMDno-2016-329

Målgrupper
Inrikesministeriet och dess förvaltningsområde

Laglighetsövervakning vid inrikesministeriet och inom dess förvaltningsområde

Innehåll

1 Laglighetsövervakningens mål och inriktning av verksamheten	3
2 Anvisningens tillämpningsområde och samordning av övervakningen	4
3 Laglighetsövervakningens rättsliga grund inom inrikesministeriets förvaltningsområde	5
4 Uppgifter och ansvar	7
4.1 Allmänt	7
4.2 Inrikesministeriets avdelningar och fristående enheter	8
4.3 Ämbetsverken inom förvaltningsområdet	9
4.4 Chefsarbetet som en del av laglighetsövervakningen	10
5 Arbetsgruppen för utveckling av laglighetsövervakning	11
6 Övervakningsobjektets rättsskydd och förhållandet mellan olika förfaranden	11
6.1 Laglighetsövervakning och andra förfaranden	11
6.1.1 Misstanke om brott	12
6.1.2 Tjänstemannarättsliga ärenden	12
6.1.3 Diskriminering och trakasserier eller annat osakligt bemötande	12
6.2 Jäv i laglighetsövervakningsärenden	13
6.3 Skydd mot självinkriminering	14

7	Behandling av förvaltningsklagan	14
7.1	Allmänt	14
7.2	Anförande av förvaltningsklagan och formkrav för klagan	15
7.3	Behandling av förvaltningsklagan och preliminär rättslig bedömning	16
7.4	Undersökning av förvaltningsklagan	17
7.5	Hörande	17
7.6	Motivering av avgörande i klagomål	18
7.7	Administrativ styrning med anledning av förvaltningsklagan	19
7.8	Besvärstförbud och ny undersökning av klagan	19
8	Handlingens offentlighet och sekretessen inom laglighetsövervakningen	19
9	Dataskyddsbestämmelser och behandling av personuppgifter	21
10	Skadestånd och gottgörelse för lagstridig verksamhet	24
11	Mediebevakning, medborgarrespons och förfrågningar	25
11.1	Social media	25
11.2	Medborgarrespons och förfrågningar	25
12	Granskningsverksamheten	26
12.1	Allmänt	26
12.2	Inrikesministeriets laglighetsgranskningar i förvaltningsområdets ämbetsverk	27
13	Uppföljning och rapportering av laglighetsövervakningen och berättelse om laglighetsövervakningen	27
13.1	Intern rapportering och uppföljning, rapportering till inrikesministeriet och informationsutbyte i arbetsgruppen för utvecklingen av laglighetsövervakningen	27
13.2	Ministeriets interna informationsutbyte och berättelsen om laglighetsövervakning	28
13.3	Ämbetsverkens berättelser om laglighetsövervakning	29
14	Slutligen	30

1 Laglighetsövervakningens mål och inriktning av verksamheten

Enligt rättsstatsprincipen i grundlagen (731/1999) ska utövning av offentlig makt bygga på lag och i all offentlig verksamhet ska lag noggrant iakttas. Den offentliga makten ska se till att de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna tillgodoses.

Syftet med den interna laglighetsövervakningen är att tillgodose rätten till god förvaltning som garanteras var och en i 21 § i Finlands grundlag och främja målen som ställts upp för inrikesministeriet och dess förvaltningsområde samt stödja tillgodoseendet av de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna samt upprätthålla och förbättra kvaliteten på myndigheternas verksamhet.

De centrala verksamhetsformerna för den interna laglighetsövervakningen är att behandla förvaltningsklagan, medborgarbrev och egna initiativ, granskningsförfaranden och övervakning av behandling av personuppgifter.

Syftet med den interna laglighetsövervakningen är att övervaka att myndighetsverksamheten är lagenlig och att tjänsteskyldigheter och anvisningar iakttas. Laglighetsövervakningen tar fram korrekt samt så aktuell och tillräcklig information som möjligt om myndighetsverksamhetens lagenlighet för myndighetens ledning som stöd för beslutsfattandet. Laglighetsövervakningen ska sträva efter att förebygga eventuella fel samt avslöja felaktig eller lagstridig verksamhet i ett så tidigt skede som möjligt samt underkasta verksamheten ändamålsenliga förfaranden.

Det är motiverat att rikta intern laglighetsövervakning till sådan verksamhet som är svår att nå med hjälp av extern kontroll och till ärenden som anknyter till de grundläggande fri- och rättigheterna samt de mänskliga rättigheterna. Det är motiverat att informationsbaserat rikta laglighetsövervakningen till redan upptäckta problem, avgörandepraxis och så kallade svaga signaler.

Den interna laglighetsövervakningen är inte straffande. Det gäller dock att alltid ingripa i misstänkt lagstridigt förfarande och utreda ärendet i tillräcklig omfattning. Vid behov ska lagstridigt förfarande bedömas i ett tjänstemannarättsligt, straffrättsligt eller annat separat reglerat förfarande. Den interna

laglighetsövervakningen inom förvaltningen omfattar inte förundersökning eller rättsskipningsåtgärder.

Trots att något förfarande inte uttryckligen strider mot föreskrifter, bestämmelser eller anvisningar är det möjligt att ingripa om det på så sätt är möjligt att främja genomförandet av goda förvaltningsprinciper eller de grundläggande rättigheterna.

En öppen behandling av de ärenden som är föremål för laglighetsövervakningen samt erkännande av eventuella fel och vidtagande av korrigerande åtgärder ökar myndighetsverksamhetens trovärdighet. Ledningen för ämbetsverk och inrättningar ska dra adekvata slutsatser och vidta åtgärder avseende frågor som uppdagats i laglighetsövervakningen.

Tjänstemän och myndigheter ska agera på ett etiskt hållbart sätt. Med tjänstemannaetik avses tjänstemännens och myndigheternas värderingar och principer inom statsförvaltningen. Principerna för tjänstemannaetiken hör inte till de egentliga rättskällorna, men de har utformats i flera rättsnormer och -principer, till exempel i kravet på god förvaltning. Kravet på god förvaltning hänför sig till myndigheternas verksamhet, men i praktiken är det enskilda aktörer som står för genomförandet av den.

Inrikesministeriet definierade hösten 2019 som stöd för sin koncernstrategi och vision värderingarna som gemensamt styr arbetet: öppet och enkelt, rättvist och pålitligt, starka tillsammans. Inrikesministeriets personalverksamhet styrs av en gedigen yrkesskicklighet, personalen arbetar rättvist och pålitligt och varje arbetstagare stärker pålitligheten med sitt eget arbete. Verksamheten som iakttar ministeriets värderingar hjälper å sin sida även genomförandet av målsättningarna för laglighetsövervakningen.

De externa laglighetsövervakarna riksdagens justitieombudsman, justitiekanslern i statsrådet, dataombudsmannen, diskrimineringsombudsmannen, underrättelsetillsynsombudsmannen, statens revisionsverk och riksåklagarämbetet utför årligen en hel del övervakning inom inrikesministeriets förvaltningsområde. Med avseende på laglighetsövervakningen kan även beslut och rekommendationer från internationella domstolar och andra internationella övervakningsorgan, särskilt organ för övervakning av mänskliga rättigheter, vara av betydelse. De externa laglighetsövervakarnas beslutspraxis och inrikesministeriets ståndpunkter med avseende på förvaltningsområdet ska iakttas och vidtagandet av nödvändiga åtgärder styras och övervakas.

2 Anvisningens tillämpningsområde och samordning av övervakningen

Denna anvisning har utarbetats tillsammans med arbetsgruppen för utveckling av laglighetsövervakningen som nämns i punkt 5, och denna anvisning tillämpas på laglighetsövervakningen inom inrikesministeriet och dess förvaltningsområde samt på de förfaranden som ska iakttas i övervakningen av all myndighetsverksamhet.

Ohje

SM2017768

00.00.01.03

08.06.2020

SMDno-2020-158

Syftet med anvisningen är också att ge förvaltningsområdets kunder, övriga myndigheter och intressenter information om organiseringen av och innehållet i laglighetsövervakningen i ministeriet samt dess förvaltningsområde.

Laglighetsövervakning enligt denna anvisning ska samordnas med inrikesministeriets och dess förvaltningsområdes övriga interna övervakning, interna granskning och övervakning av informationshanteringen.

Den 20.1.2020 utfärdades föreskriften SMDno-2019-2132 om intern övervakning inom inrikesministeriets förvaltningsområde. Föreskriften om intern övervakning preciserar verksamhetsprinciperna för genomförandet av intern övervakning som krävs enligt lagen om statsbudgeten och -förordningen inom inrikesförvaltningen.

Föreskriften (SMDno-2019-2231) om informationshanteringspolitiken inom inrikesministeriets förvaltningsområde som utfärdades den 1.7.2020 är efter lagstiftningen och statsrådets gemensamma normer den högsta styrande normen för informationshanteringen inom inrikesministeriet och dess förvaltningsområde. I enlighet med informationshanteringslagen måste informationshanteringsenhetens ledning se till att informationshanteringsenheten har en tillräcklig övervakning av att bestämmelser, föreskrifter och anvisningar relaterade till informationshanteringen iakttas.

Samordningen av övervakningen av behandlingen av personuppgifter och laglighetsövervakningen beskrivs i punkt 9 i den här anvisningen.

Genom samordning av övervakningen undviks överlappande övervaknings- och granskningsåtgärder, används resurser och expertis effektivt i ministeriet och inom förvaltningsområdet och möjliggörs ett rättidigt och omfattande ingripande i uppdagade missförhållanden.

3 Laglighetsövervakningens rättsliga grund inom inrikesministeriets förvaltningsområde

Enligt 2 § 3 mom. i Finlands grundlag ska all utövning av offentlig makt bygga på lag, och i all offentlig verksamhet ska lag noggrant iakttas.

Enligt 21 § i Finlands grundlag har var och en rätt att på behörigt sätt och utan ogrundat dröjsmål få sin sak behandlad av en domstol eller någon annan myndighet som är behörig enligt lag samt att få ett beslut som gäller hans eller hennes rättigheter och skyldigheter behandlat vid domstol eller något annat oavhängigt rättskipningsorgan. Offentligheten vid handläggningen, rätten att bli hörd, rätten att få motiverade beslut och rätten att söka ändring samt andra garantier för en rättvis rättegång och god förvaltning tryggas genom lag.

Enligt 22 § i Finlands grundlag ska det allmänna se till att de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna tillgodoses.

Enligt 68 § 1 mom. i Finlands grundlag svarar varje ministerium inom sitt ansvarsområde för att förvaltningen fungerar som den ska.

Enligt 118 § 1 mom. i Finlands grundlag svarar varje tjänsteman för att hans eller hennes ämbetsåtgärder är lagliga.¹ Enligt 118 § 2 mom. i grundlagen svarar en föredragande som inte har reserverat sig mot beslutet för det som har beslutats på föredragningen.

Enligt 14 § i statstjänstemannalagen (750/1994) ska en tjänsteman utföra sina uppgifter på behörigt sätt och utan dröjsmål. Tjänstemannen ska även iaktta bestämmelserna om arbetsledning och övervakning. En tjänsteman ska uppträda så som hans ställning och uppgifter förutsätter.

Enligt räddningslagen (379/2011) ansvarar kommunerna i lagstadgad samverkan för räddningsväsendet inom räddningsområdena som statsrådet fastställer (22 områden, av vilka alla har ett räddningsverk). Enligt 23 § 2 mom. i räddningslagen ska regionförvaltningsverket övervaka räddningsväsendet samt tillgången till och nivån på räddningsväsendets tjänster inom sitt verksamhetsområde.

Övervakningen av räddningsväsendet omfattar bland annat behandling av förvaltningsklagan om räddningsverkens verksamhet till regionförvaltningsverket. Övervakningen av tillgången till och nivån på räddningsväsendets tjänster omfattar i sin tur regionförvaltningsverkets övervakning av områdets räddningsväsende och räddningsverk enligt 28, 29 och 85 § i räddningslagen för att säkerställa att räddningsverkets tjänster motsvarar lokala behov och olycksrisker. Enligt 23 § 1 mom. i räddningslagen ska inrikesministeriet leda, styra och utöva tillsyn över räddningsväsendet samt tillgången till och nivån på dess tjänster.

Enligt 3 § i lagen om nödcentralverksamhet (692/2010) finns Nödcentralverket, som lyder under inrikesministeriet, till för att producera nödcentralstjänster. Inrikesministeriet styr och övervakar Nödcentralverket. Inrikesministeriet samt social- och hälsovårdsministeriet svarar gemensamt för den funktionella styrningen av Nödcentralverket.

Enligt 1 § i polisförvaltningslagen (110/1992) ansvarar inrikesministeriet för styrningen och övervakningen av polisens verksamhetsområde och för sådana uppgifter inom polisens verksamhetsområde som enligt vad som föreskrivs särskilt ankommer på ministeriet. Enligt 4 § i paragrafen är Polisstyrelsens uppgift att planera, utveckla, leda och övervaka polisverksamheten och dess stödfunktioner i fråga om polisenheterna under den.

Övervakningsansvaret för hemligt inhämtande av information och den civila underrättelseinhämtningen föreskrivs separat i 5 kap. 63 § och 5 a kap. 59 § i polislagen (872/2011). I 5 a kap. 60 § i polislagen föreskrivs om den civila underrättelseinhämtningens externa övervakning. Tillsynen över användningen av hemliga tvångsmedel föreskrivs i 10 kap. 65 § i tvångsmedelslagen (806/2011). I 62 § i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet (108/2018)

---

¹En tjänstemans specialställning innefattar ett mer omfattande ansvar för fel som skett i arbetet, dvs. tjänsteansvar. Föreskrifterna i 2 § 3 mom. och 118 § i grundlagen utgör de allmänna grunderna för tjänsteansvaret. Tjänsteansvaret anses omfatta både straffrättsligt och skadeståndsrättsligt ansvar.

föreskrivs även separat om hemligt inhämtande av information och övervakningen av hemliga tvångsmedel.

I 24 § i lagen om civil underrättelseinhämtning avseende datatrafik (582/2019) föreskrivs om övervakningen av underrättelseinhämtning avseende datatrafik inom inrikesförvaltningen. Inhämtandet av informationen som avses i den lagen övervakas av chefen för skyddspolisen och av inrikesministeriet.

Enligt 2 § i lagen om migrationsverket (156/1995) ansvarar Migrationsverket för styrningen, planeringen och övervakningen av den praktiska verksamheten vid mottagande av personer som söker internationellt skydd och mottagande av personer som får tillfälligt skydd.

Enligt 8 § i lagen om mottagande av personer som söker internationellt skydd och om identifiering av och hjälp till offer för människohandel (746/2011) sköter Migrationsverket om styrningen och planeringen samt övervakningen av mottagningsverksamheten och hjälpsystemet i praktiken.

Enligt 3 § 3 mom. i statsrådets förordning om gränsbevakningsväsendet (651/2005) övervakar staben för gränsbevakningsväsendet att gränsbevakningsväsendets uppgifter utförs på ett ändamålsenligt sätt, leder och granskar verksamheten i de underlydande förvaltningsenheterna samt planerar och utvecklar gränsbevakningsväsendets verksamhet. Enligt 31 a § i lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning (577/2005) ska staben för gränsbevakningsväsendet även granska förvaltningsenheternas militärdisciplinavgöranden minst en gång om året samt enligt 31 § 3 mom. i lagen svara för granskningen av disciplinstraff enligt 124 § 2 mom. i lagen om militär disciplin och brottsbekämpning inom försvarsmakten.

Syftet med förvaltningslagen (434/2003) är att genomföra och främja god förvaltning samt rättsskydd i förvaltningsärenden. Lagen syftar också till att främja kvalitet och gott resultat i fråga om den service förvaltningen tillhandahåller. Enligt 6 § i förvaltningslagen ska myndigheterna bemöta dem som uträttar ärenden hos förvaltningen jämlikt och använda sina befogenheter enbart för syftet som är godtagbara enligt lag. Myndigheternas åtgärder ska vara opartiska och stå i rätt proportion till sitt syfte. Åtgärderna ska skydda förväntningar som är berättigade enligt rättsordningen.

4 Uppgifter och ansvar

4.1 Allmänt

Varje avdelning och fristående enhet vid inrikesministeriet och ämbetsverk och inrättning inom förvaltningsområdet svarar i regel för sin laglighetsövervakning och för ordnandet av sin verksamhet och laglighetsövervakningen inom sitt ansvarsområde.

Åtgärderna inom laglighetsövervakningen bör dokumenteras ändamålsenligt och tillräckligt. I hanteringen av handlingar ska gällande bestämmelser och anvisningar för dokumenthantering iakttas. Handlingar ska enligt anvisningarna diarieföras och ärenden som behandlas av avdelningar, enheter, ämbetsverk och inrättningar samt

anhängiga ärenden ska följas upp. Noggrann registrering av ärenden och användning av ärendehanteringssystem i enlighet med anvisningar och bestämmelser stärker och genomför rättsskyddet för kunder, andra parter samt tjänstemän inom förvaltningen.

De ärenden som behandlas vid ministeriets avdelningar och fristående enheter förs in i ärendehanteringssystemet. Då ministern kontaktas behandlas kontakterna främst i ministerns stab och vidarebefordras från fall till fall till ministeriets tjänstemän. I hanteringen av handlingar vid ministerns stab iakttas Statsrådets kanslis anvisningar för hantering och arkivering av regeringens handlingar. Arkivet för respektive regering bildas av handlingar som upprättats eller tagits emot i skötseln av de uppgifter som ministrarna, statssekreterarna som utsetts för ministerns mandatperiod och ministrarnas specialmedarbetare sköter.

4.2 Inrikesministeriets avdelningar och fristående enheter

Enligt 13–17 § och 22 § i inrikesministeriets arbetsordning behandlar ministeriets avdelningar och fristående enheter ärenden avseende laglighetsövervakningen av sina ansvarsområden. Ministeriets avdelningar och fristående enheter styr laglighetsövervakningen inom sina ansvarsområden och tyngdpunkten i den praktiska verksamheten och behandlingen av laglighetsövervakningsärenden ligger på förvaltningsområdets ämbetsverk, inrättningar och verksamhetsenheterna under dem.

Avdelningarna och de fristående enheterna behandlar klagomål och övriga laglighetsövervakningsärenden som anhängiggörs vid ministeriet och som gäller deras ansvarsområde samt medborgarbrev och -respons.

Inrikesministeriet behandlar enskilda förvaltningsklagomål avseende underställd förvaltning endast av särskilda orsaker. En sådan särskild orsak kan på grund av ärendets art vara tjänsteställningen hos den tjänsteman som är föremål för klagan, jäv, strukturella orsaker relaterade till myndighetsverksamhet som framgår av klagan, behov av styrning av ansvarsområdet eller lagstiftningsmässiga frågor. Ministeriets avdelning kan behandla förvaltningsklagomål som avser myndigheten även med motiveringen att myndigheten är en beslutsfattande myndighet som lyder direkt under ministeriet.

Ministeriets gränsbevakningsavdelning behandlar som stab för Gränsbevakningsväsendet förvaltningsklagan enligt sina föreskrifter för laglighetsövervakning.

Ministeriets enhet för internationella ärenden koordinerar ärenden som är anhängiga i Europeiska unionens domstol samt i internationella domstolar och organ för övervakning av mänskliga rättigheter i inrikesministeriet. Avdelningarna svarar för beredningen av dessa ärenden inom sitt ansvarsområde och vid behov i samarbete med förvaltningen under dem.²

---

² Anvisning om beredningen av ärenden som behandlas i vissa internationella organ och Europeiska unionen vid inrikesministeriet (SMDno-2015-567)

Då ett klagomål som berör två eller flera ämbetsverk inom inrikesministeriets förvaltningsområde blir anhängigt vid ministeriet ansvarar i första hand den avdelning, till vars ansvarsområde ärendet huvudsakligen hör, för klagomålet. Den ansvariga avdelningen/enheten sammanställer de övriga avdelningarnas/enheternas utredningar och utlåtanden och bereder ministeriets gemensamma avgörande i ärendet.

Om ärendet inte på ett ändamålsenligt sätt eller av andra orsaker relaterade till ärendets karaktär kan hänvisas till polis-, räddnings-, migrations- eller gränsbevakningsavdelningen eller den nationella säkerhetsenheten eller ministeriets enhet för internationella ärenden överförs det till ministeriets förvaltnings- och utvecklingsavdelning.

Då ärendet anhängiggjorts vid ministeriet är det viktigt att avdelningarna och enheterna sinsemellan utan dröjsmål kommer överens om vem som ansvarar för beredningen.

Enligt 18 § 1 mom. 19 punkten i inrikesministeriets arbetsordning svarar förvaltnings- och utvecklingsavdelningen för behandling av klagomål som gäller ministeriet eller ministeriets tjänstemän, om inte ärendet hör till någon annan avdelning eller fristående enhet.

Enligt 18 § 1 mom. 20 punkten i inrikesministeriets arbetsordning svarar förvaltnings- och utvecklingsavdelningen för den allmänna utvecklingen av ministeriets och förvaltningsområdets laglighetsövervakning och stöder vid behov avdelningar och fristående enheter i laglighetsövervakningen. Förvaltnings- och utvecklingsenheten bistår också ministeriets registratorskontor i behandlingen av laglighetsövervakningsärenden.

4.3 Ämbetsverken inom förvaltningsområdet

Ämbetsverken och inrättningar inom inrikesministeriets förvaltningsområde svarar för den interna laglighetsövervakningen enligt särskilda bestämmelser, föreskrifter och anvisningar. Ämbetsverken inom förvaltningsområdet kan ha egna, av ämbetsverkets chef fastställda detaljerade anvisningar för laglighetsövervakningen och förfaranden som ska iakttas i den. Ämbetsverkets eller inrättningens ledning svarar för att den interna laglighetsövervakningen har ordnats effektivt och ändamålsenligt.

Det finns stora skillnader i verksamhetens karaktär mellan ämbetsverken och inrättningar inom inrikesministeriets förvaltningsområden, vilket inverkar på rutinerna för den interna laglighetsövervakningen. Den interna laglighetsövervakningen ska ordnas på det sätt som kvaliteten på och omfattningen av ämbetsverkets verksamhet förutsätter. Den interna laglighetsövervakningen vid ämbetsverken och inrättningar ska ordnas så att ämbetsverken vid sidan av chefernas laglighetsövervakning vid behov tillämpar särskilda övervakningsfunktioner. Övervakningsfunktionen ska vara så oberoende och opartisk som möjligt i förhållande till myndighetens verksamhetsenheter och vara omedelbart underställd myndighetens högsta ledning.

Krishanteringscentret, som är verksamt i samband med inrikesministeriet, fungerar som ämbetsverk inom förvaltningsområdet med avseende på anvisningar, rapportering och övriga åtgärder för laglighetsövervakningen.

4.4 Chefsarbetet som en del av laglighetsövervakningen

Tjänstemannens chef utövar i praktiken arbetsgivarens direktionsrätt, dvs. arbetslednings- och övervakningsrätt, på arbetstagaren.

Tjänstemannen ska utföra sin uppgift sakenligt och utan dröjsmål. Tjänstemannen ska iaktta bestämmelserna om arbetsledning och övervakning. En tjänsteman ska uppträda så som hens ställning och uppgifter förutsätter. Ändamålsenlighet förutsätter i regel effektivitet, ekonomi, noggrannhet och opartiskhet.

Närcheferna har i praktiken de bästa möjligheterna att upptäcka osakliga, felaktiga eller lagstridiga rutiner och snabbt ingripa i dem. Närcheferna ska följa upp sina underordnades aktiviteter och omedelbart ingripa i uppdagade missförhållanden eller rutiner som strider mot lag, anvisningar eller god förvaltning eller tjänstemannased. Närcheferna ska informera den egna chefen eller ämbetsverkets eller inrättningens ledning om allvariga fel eller brister i enlighet med den egna organisationens praxis.

Myndighetens ledning svarar för beslut om adekvata åtgärder till följd av övervakningsobservationerna.

Chefen möjliggör även en lagenlig verksamhet för sina underordnade genom att till exempel sörja för den underordnades tillräckliga utbildning, kompetens och ork, säkerställa tillträde till anvisningar och följa sina underordnades arbetsprestationer. Korrigerande av uppdagade brister i skötseln av uppgifterna i ett så tidigt skede som möjligt hör vanligtvis till närchefen.

Utgångspunkten kan anses vara att chefen ingriper i en enskild tjänstemans arbetsprestation då man bedömer att det är fråga om brist på kompetens, såsom okunskap eller försumlighet med avseende på innehållet i anvisningar eller andra normer och om man bedömer att tjänstemannen kan korrigera sin verksamhet genom uppmärksammande av ärendet och vägledning i rätt riktning. Det kan vara aktuellt med en muntlig eller skriftlig anmärkning som chefen dokumenterar för eget bruk för framtiden.

Om den felaktiga verksamheten fortgår trots anmärkningar kan myndigheten inleda ett varningsförfarande enligt tjänstemannalagen. I allvariga fall kan varningsförfarandet inledas utan föregående anmärkningar. Om det bedöms att den felaktiga verksamheten varit medveten eller om någon form av ogrundad fördel för tjänstemannen själv eller för annat organ har eftersträvat eller om avsikten varit att skada arbetsgivaren eller annat organ, eller om det är fråga om en helhet som består av flera tjänstemäns verksamhet, eller om ärendet annars kräver att händelseförloppet utreds genom olika metoder, kan en utredning vara ändamålsenlig att utföra genom laglighetsövervakningsförfarande, om inte ärendets karaktär och kända omständigheter kräver direkt brottsanmälan. (Se även anvisningen i punkt 6.1.2. Tjänstemannarättsliga ärenden)

5 Arbetsgruppen för utveckling av laglighetsövervakning

Enligt 11 § i inrikesministeriets arbetsordning har ministeriet en arbetsgrupp för utveckling av laglighetsövervakning, som

- 1) samordnar ministeriets och förvaltningsområdets laglighetsövervakning
- 2) stöder laglighetsövervakningen vid ministeriets avdelningar och enheter
- 3) informerar om aktuella ärenden och avgörandepraxis beträffande laglighetsövervakningen
- 4) kommer med förslag och tar initiativ för att förbättra laglighetsövervakningens kvalitet
- 5) utvecklar anvisningarna för laglighetsövervakningen
- 6) utvecklar och planerar laglighetsövervakarnas utbildning och utbildningsmaterial
- 7) följer upp laglighetsövervakningen vid ministeriet och inom dess förvaltningsområde.

Arbetsgruppen för utveckling av laglighetsövervakningen tillsätts av kanslichefen. Förvaltnings- och utvecklingsavdelningen bereder de ärenden som behandlas av arbetsgruppen för utveckling av laglighetsövervakningen.

I arbetsgruppen finns representanter från inrikesministeriets avdelningar och fristående enheter samt Polisstyrelsen, Gränsbevakningsväsendet, Nödcentralsverket, Migrationsverket, skyddspolisen, Krishanteringscentret och Räddningsinstitutet. Arbetsgruppens medlemmar är kontaktpersoner för laglighetsövervakningen i sina respektive avdelningar, fristående enheter, ämbetsverk och inrättningar.

6 Övervakningsobjektets rättsskydd och förhållandet mellan olika förfaranden

6.1 Laglighetsövervakning och andra förfaranden

Med avseende på rättsskyddet är det viktigt att utredningen av ett ärende som hänför sig till den interna laglighetsövervakningen i ett så tidigt skede som möjligt omfattas av ett särskilt reglerat förfarande, om de praktiska förutsättningarna föreligger. Ett sådant förfarande är i synnerhet förundersökning av brottmål (en specialfråga är militära brott och så kallade polisbrott) och tjänstemannarättslig bedömning av ärendet. Påståenden om diskriminering, mobbning, trakasserier eller annat olämpligt beteende i arbetsgemenskapen ska utredas av arbetsgivaren i enlighet med arbetarskyddslagen (738/2002).

Enligt 53 c § i förvaltningslagen förfaller behandlingen av klagan om den gärning som klagan avser är av sådan art eller så allvarlig att det finns orsak att vidta åtgärder för att inleda ett förfarande enligt någon annan lag. I dessa situationer borde den som lämnat in klagan underrättas om att ärendet avskrivs på grund av att ett annat förfarande inleds. Samma helhet kan omfatta ärenden som behandlas genom olika förfaranden. Behandlingen av klagan kan fortsätta i den mån som det inte finns orsak att överföra ärendet till ett särskilt reglerat förfarande, dvs. i den

mån som det inte handlar om till exempel brottsmisstanke eller arbetarskyddsärende.

Med avseende på övervakningsobjektets rättsskydd är det viktigt att laglighetsövervakningsåtgärderna dokumenteras på ett adekvat sätt. När beslut fattas om att överföra ett laglighetsövervakningsärende till ett annat myndighetsförfarande bedöms det från fall till fall i vilken omfattning det material som sammanställts i den administrativa utredningen kan lämnas till en annan myndighet som fortsätter behandlingen av ärendet.

Den interna laglighetsövervakningens uppgifter omfattar även en bedömning av behovet av eventuella fortsatta åtgärder vid ämbetsverket som ett ärende som slutbehandlats i ett annat särskilt reglerat förfarande kräver.

Den här anvisningen åsidosätter inte myndigheternas egna anvisningar för arbetarskyddsärenden, tjänstemannarättsliga förfaranden eller behandlingen av brottsmisstanke.

6.1.1 Misstanke om brott

Om det i ett ärende som hänför sig till den interna laglighetsövervakningen framförs ett påstående om att ett brott har begåtts eller om det på något annat sätt konstateras att det är skäl att misstänka brott ska ärendet överföras till behörig förundersökningsmyndighet för prövning. Brottsmisstankar kan inte bekräftas med laglighetsövervakningens metoder.

6.1.2 Tjänstemannarättsliga ärenden

Den interna laglighetsövervakningen kan lyfta fram en tjänstemans felaktiga förfarande eller försummelse vilket leder till övervägande av tjänstemannarättsliga åtgärder.

De tjänstemannarättsliga åtgärderna omfattar uppsägning, avstängning från tjänsteutövning och varning enligt statstjänstemannalagen. Enligt 24 § i statstjänstemannalagen kan en tjänsteman som bryter mot eller åsidosätter sin tjänsteplikt ges en skriftlig varning. En tjänsteman kan sägas upp på ett synnerligen vägande skäl som beror på tjänstemannen i enlighet med 25 § i tjänstemannalagen. I enlighet med särskilda bestämmelser är det vid polisen, gränsbevakningsväsendet och Nödcentralverket möjligt med tidsbunden uppsägning av tjänsteutövning som disciplinär åtgärd. En muntlig eller skriftlig anmärkning till tjänstemannen är en arbetsledd åtgärd som styr och vid behov korrigerar tjänstemannens verksamhet.

Beslut om tjänstemannarättsliga åtgärder och genomförandet av dessa avgörs enligt myndighetens arbetsordning. (Se även anvisningen i punkt 4.4. Chefsarbetet som en del av laglighetsövervakningen)

6.1.3 Diskriminering och trakasserier eller annat osakligt bemötande

Enligt 8 § i diskrimineringslagen (1325/2014) får ingen diskrimineras på basis av ålder, ursprung, språk, religion, övertygelse, åsikt, politisk verksamhet, facklig verksamhet, familjeförhållanden, hälsotillstånd, funktionsnedsättning, sexuell

läggning eller annan orsak relaterad till personen. Förutom direkt och indirekt diskriminering som avses i diskrimineringslagen innefattar diskriminering även trakasserier, vägran att göra rimliga anpassningar samt instruktioner eller befallningar att diskriminera.

En arbetstagare eller arbetssökande som upplever sig bli diskriminerad kan be om en utredning av arbetsgivaren. En skriftligt motiverad utredning ges till ämbetsverket enligt arbetsordningen.

Om diskriminering och trakasserier föreskrivs även i lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män (1986/609). Om arbetsgivaren inte ingriper i en arbetstagares sexuella eller andra könsbaserade trakasserier är det fråga om förbjuden diskriminering som avses i 8 d § i jämlikhetslagen.

Enligt 28 § i arbetarskyddslagen ska arbetsgivaren, om det i arbetet förekommer trakasserier eller annat osakligt bemötande av en arbetstagare som medför olägenheter eller risker för arbetstagarens hälsa, sedan hen fått information om saken med till buds stående medel vidta åtgärder för att avlägsna missförhållandet.

I praktiken är chefen skyldig att reda ut en arbetstagares påstående om arbetsplatsmobbing, trakasserier eller annat osakligt bemötande. I statsrådet används en verksamhetsmodell för tidigt stödjande (VARTU) och anvisningarna till denna finns tillgängliga i Kampus³. Ämbetsverken inom förvaltningsområdet har sina egna anvisningar.

Påståenden om trakasserier eller osakligt bemötande som framkommit i laglighetsövervakningsärendet behandlas i separat förfarande. Utredningen av ärende som avser trakasserier eller annat osakligt bemötande hör i första hand till chefen. Vid påstående om trakasserier och annat osakligt bemötande ska påståendet delges chefen till den person som är objekt för de påstådda trakasserierna och chefen till personen som påstås ha utfört trakasserierna och båda parternas chefer ska utreda ärendet och vid behov ingripa i trakasserierna eller det osakliga bemötandet. I laglighetsövervakningsärendets avgörande konstateras att påståenden om trakasserier eller osakligt bemötande som framkommit i ärendet har delgivits till chefen och att utredningen av ärendet i fråga fortsätter som separat process.

Om arbetstagaren har anhängiggjort ärendet vid en annan behörig myndighet framskrider ärendet vid ifrågavarande myndighet och då inleds inget separat förfarande vid arbetsgivarmyndigheten. I laglighetsövervakningsärendet konstateras vid behov ärendets status.

6.2 Jäv i laglighetsövervakningsärenden

Enligt 27 § i förvaltningslagen får en tjänsteman inte delta i behandlingen av ett ärende eller vara närvarande vid behandlingen, om tjänstemannen är jävig. Bestämmelserna om jäv för tjänstemän gäller också ledamöter i ett kollegialt organ

³ <https://kampus.vnv.fi/henkilosto/Sivut/Varhaisen-tuen-toimintamalli.aspx?origin?servicecatalog>

och andra som deltar i behandlingen av ett ärende, samt den som förrättar inspektion.

I 28 § i förvaltningslagen räknas jävsgrunderna upp och enligt dessa kan det vara fråga om partsjäv, biträdes- och ombudsjäv, intressejäv, anställnings- och uppdragsjäv, samfundsjäv, styrnings- och övervakningsjäv eller om tilltron till tjänstemannens opartiskhet av något annat särskilt skäl äventyras. Som särskilt skäl kan även anses s.k. chefsjävighet, dvs. äventyrande av tjänstemannens opartiskhet på grundval av chefens jäv varmed tjänstemannen på grund av sin underordnade ställning kan vara jävig att behandla ärendet.

Jäv kan i enskilda fall avgöras på eget initiativ eller på grundval av argument. Om det finns indikationer på jäv ska detta alltid lyftas fram. Tjänstemannen avgör själv om hen är jävig och som jävig jävar hen sig från behandlingen av ärendet. Ett ärende som behandlas inom den interna laglighetsövervakningen kan överföras till en annan tjänsteman eller myndighet på grund av jäv.

Inom laglighetsövervakningspraxisen har man konsekvent ansett att en tjänsteman som är föremål för klagomål eller kritik inte är jävig att ge en utredning över sina egna handlingar för att undersöka klagomålet. (Se även anvisningens punkt 7.5 Hörande)

6.3 Skydd mot självinkriminering

En tjänsteman som är föremål för klagan eller en laglighetsövervakningsåtgärd ska vid behov underrättas om sin rätt att vägra utreda eller förklara en sådan omständighet som kan utsätta honom eller henne för åtal (en persons rätt att inte utsätta sig för åtal, skydd mot självinkriminering). Den hörda tjänstemannen ska meddelas detta på ett förståeligt sätt till exempel i samband med utredningen/begäran om utredning. Den hörda tjänstemannen ska i sin tur meddela att han eller hon åberopar skyddet mot självinkriminering, om tjänstemannen på denna grund vägrar att svara på en fråga eller ge en utredning.

Även om en tjänsteman som är föremål för en laglighetsövervakningsåtgärd meddelar att han eller hon vägrar lämna en utredning genom att på vissa punkter åberopa skyddet mot självinkriminering, är tjänstemannen dock i praktiken skyldig att lämna en utredning om de allmänna ramarna och omständigheterna i tjänsteutövningen. Tjänstemannen ska vid behov påminnas om skyldigheten att hålla sig till sanningen i den mån som hen väljer att svara på frågor och lämna en utredning.

7 Behandling av förvaltningsklagan

7.1 Allmänt

I kap. 8 a i förvaltningslagen föreskrivs om anförande av förvaltningsklagan, behandling av förvaltningsklagan, administrativ styrning med anledning av förvaltningsklagan och besvärshöjning. Med avseende på behandling av förvaltningsklagan är regeringens proposition (RP 50/2013 rd) och

Ohje

SM2017768

00.00.01.03

08.06.2020

SMDno-2020-158

förvaltningsutskottets betänkande (FvUB 6/2014) centralt lagberedningsmaterial i kap. 8 a i förvaltningslagen.

Enligt förvaltningslagen är behandling av förvaltningsklagan laglighetsövervakning och inte övervakning av ändamålsenlighet. En myndighet kan dock ha rätt att bedöma verksamhetens ändamålsenlighet på grund av andra bestämmelser eller sin ställning.

Med behandling av förvaltningsklagan avses alla de utredningar och åtgärder som en övervakande myndighet kan vidta till följd av klagan.

Enligt 23 § 1 mom. i förvaltningslagen ska ett ärende behandlas utan ogrundat dröjsmål. Behandling utan dröjsmål enligt förvaltningslagen innebär framför allt en skäligen snabb behandling av ärendet. Myndigheten ska ordna sitt förfarande så att en smidig och snabb behandling är möjlig. Behandlingstiden får inte vara längre än vad en tillräckligt noggrann och sakenlig behandling skäligen förutsätter med beaktande av ärendets särdrag. Ärendets särdrag kan på ett godtagbart sätt inverka på ärendets behandlingstid.

Myndigheten ska utan dröjsmål svara på kundernas förfrågningar om klagomålets behandlingstid och -skede.

En myndighet, som av misstag har tillställts en handling för behandling av ett ärende i vilket myndigheten inte är behörig, ska enligt 21 § i förvaltningslagen utan dröjsmål överföra handlingen till den myndighet som den anser vara behörig. Avsändaren av handlingen skall underrättas om överföringen. Överföring av handling som avses i 21 § i förvaltningslagen kan avgöras utan föredragning i inrikesministeriet (SRF om inrikesministeriet 1056/2013, 4 § 3 mom.)

7.2 Anförande av förvaltningsklagan och formkrav för klagan

Enligt 53 a § 1 mom. i förvaltningslagen får var och en anförare av förvaltningsklagan över att en myndighet, den som är anställd hos en myndighet eller någon annan som sköter en offentlig förvaltningsuppgift har förfarit lagstridigt eller underlåtit att fullgöra sin skyldighet. Förvaltningsklagan är inte ett sätt att söka ändring och anförande av förvaltningsklagan utgör inte i sig en grund till att anföraren får ställning som part som avses i förvaltningslagen.

En förvaltningsklagan som gäller en omständighet som ligger mer än två år tillbaka i tiden ska inte prövas, om det inte finns särskilda skäl. Preskriberingstiden är inte ovillkorlig. I regel behandlas dock inte över fem år gamla ärenden. Detta motsvarar preskriberingstiden för tjänstebrott enligt strafflagen.

I regel är myndigheten skyldig att endast pröva förvaltningsklagan som anhängiggjorts skriftligen och av vilken framgår klagandens namn, kontaktuppgifter och nödvändiga uppgifter om det ärende som förvaltningsklagan gäller. Klaganden ska lägga fram sin uppfattning om på vilka grunder han eller hon anser att förfarandet varit felaktigt och i mån av möjlighet lämna information om tidpunkten för det förfarande eller den försummelse som klagan gäller. Om en förvaltningsklagan inte är tillräckligt specificerad ska klaganden vid behov uppmanas att komplettera den.

Ett namnlöst klagomål kan behandlas på myndighetens initiativ endast av särskilda skäl. En muntlig klagan kan godtas i situationer där klaganden uppenbart inte kan framföra sitt ärende skriftligt på grund av sjukdom, nedsatt funktionsförmåga, samhälleliga färdigheter, livssituation eller andra jämförbara orsaker.

Språket på vilket klagan behandlas avgörs enligt språklagen (423/2003). Den samiska språklagen (1086/2003) tillämpas bland annat på myndigheterna inom statens region- och lokalförvaltning vars tjänsteområde helt eller delvis omfattar kommunerna Enontekiö, Enare, Sodankylä och Utsjoki som hör till samernas hembygdsområde.

Enligt 2 § 3 mom. i språklagen har myndigheterna rätt att ge bättre språklig service än vad språklagen förutsätter. Enligt grundlagsutskottets betänkande (GrUB 9/2002 rd) ska denna bestämmelse uppfattas som ett uttryck för en princip som inte enbart gäller användningen av finska och svenska utan tillåter myndigheten att ta emot handlingar och ge service också på andra språk när ingens annans rättigheter kommer i kläm härav.

7.3 Behandling av förvaltningsklagan och preliminär rättslig bedömning

Enligt 53 b § i förvaltningslagen ska den övervakande myndigheten vidta de åtgärder som den med anledning av förvaltningsklagan anser vara befogade. Om det inte är befogat att vidta åtgärder med anledning av klagan, ska den som anfört klagan utan dröjsmål underrättas om detta.

När förvaltningsklagan behandlas ska grunderna för god förvaltning iakttas och rättigheterna för dem som omedelbart berörs av ärendet tryggas. På avgöranden i ärenden som gäller klagan och på delgivningen av avgörandena tillämpas bestämmelserna i förvaltningslagen.

Enligt förarbetet till förvaltningslagen består processen för klagan av två delar:

1. Genomgång av klagan och preliminär rättslig bedömning
2. Vidtagande av de åtgärder som med anledning av förvaltningsklagan anses vara befogade.

I samband med den preliminära bedömningen gäller det att vid behov kontrollera om motsvarande ärende tidigare avgjorts av de högsta laglighetsövervakarna eller av inrikesförvaltningen eller har anhängiggjorts hos en annan myndighet. Om myndigheten känner till att en förvaltningsklagan i samma ärende har inletts vid en annan behörig myndighet ska man avtala separat med myndigheten i fråga om vilken myndighet som avgör ärendet.

Klagandens rättsskydd kräver inte att myndigheten undersöker ett ärende som samtidigt behandlas av domstol eller där ändring söks eller i vilket ändring eller rättelse kan sökas. Klaganden ska vid behov ges råd och hänvisas i enlighet med 8 § i förvaltningslagen.

Om en klagan överförs till ett annat ämbetsverk för behandling ska klaganden underrättas om detta. Den myndighet som överfört klagan kan från fall till fall be

den myndighet som behandlar ärendet att delge den överförande myndigheten avgörandet eller andra åtgärder.

Klagan borde i regel inte ge orsak till vidare åtgärder, om det enligt den preliminära rättsliga helhetsbedömningen inte finns skäl att misstänka lagstridigt förfarande eller försummelse av skyldighet som kräver ingripande. Det gäller att beakta detta vid prövningen även om en lägre myndighets avgörande av en klagan resulterar i anförande av klagan hos en högre myndighet inom samma förvaltningsområde.

7.4 Undersökning av förvaltningsklagan

Myndigheten undersöker förvaltningsklagan inom ramen för sin behörighet, om det finns skäl att misstänka att den övervakade har förfarit lagstridigt eller låtit bli att fullgöra sina skyldigheter. Myndigheten överväger från fall till fall vilka åtgärder en enskild klagan föranleder.

Ärendet bör granskas i synnerhet utifrån iakttagandet av lagen och tillgodoseendet av rättsskyddet. Rättsskyddsperspektivet framhävs i situationer, där föremålet för klagan är faktisk verksamhet som man inte kan reagera på genom formella förfaranden för ändringssökande. Myndigheten ska överväga om det med anledning av klagan finns skäl att misstänka sådant felaktigt förfarande till följd av vilket de borde utreda ärendet på ett mer omfattande plan för att fullgöra sin övervakningsskyldighet.

7.5 Hörande

Skriftligt förfarande är det primära förfarandet. I ett skriftligt förfarande ombes den som övervakningen gäller lämna en skriftlig utredning. Chefen, chefsämbetsverket eller annan part ombes vid behov yttra sig i ärendet. Myndigheten ska innan ärendet avgörs ge den som klagan gäller en möjlighet att ge en förklaring till sådana yrkanden och utredningar som kan inverka på avgörandet av ärendet, om det finns skäl att anta att ärendet kan ge orsak till kritik av den berörda personens förfarande.

Klaganden och den som klagomålet gäller kan ombes bemöta utredningen. Klagandens ställning framhävs i situationer som handlar om klagandens eget ärende och där formell möjlighet att söka ändring saknas. Också bemötandet kan kommenteras om myndigheten anser att det främjar undersökningen av förvaltningsklagan. Den myndighet som behandlar förvaltningsklagan kan skaffa expertutlåtanden samt andra utredningar och utlåtanden.

Hörande behöver inte ordnas om det till exempel genast kan konstateras att förvaltningsklagan saknar grund med hjälp av information från myndighetens informationssystem eller andra tillförlitliga källor.

Vid ett muntligt förfarande ombes den som klagomålet gäller lämna en utredning personligen. Utredningen kan även lämnas per telefon. Vid behov ska ett protokoll föras vid hörandet i vilket införs tidpunkten och platsen för hörandet samt dess förlopp och innehåll. Det är möjligt att spela in hörandet med teknisk utrustning. I enlighet med god förvaltningssed ska den som hörs underrättas om den tekniska inspelningen före hörandet.

Ohje

SM2017768

00.00.01.03

08.06.2020

SMDno-2020-158

En tjänsteman är skyldig att ge information åt tjänstemannen som utför laglighetsövervakningen. De högsta laglighetsövervakarnas rätt att få information grundar sig på grundlagen och övriga tjänstemäns som utför laglighetsövervakning på statstjänstemannalagen. Tjänstemannen som behandlar klagomålsärendet omfattas i regel av skyldigheten att hålla sig till sanningen som grundar sig på tjänsteplikten och utredningen ska lyfta fram allt väsentligt i ärendet.

7.6 Motivering av avgörande i klagomål

Ett skriftligt och motiverat avgörande ska ges i klagomål och ärenden som undersöks på eget initiativ. Det ska delges klaganden och den som klagomålet gäller. Med beaktande av ärendets natur ska avgörandet även delges chefen för den som klagomålet gäller eller till någon annan part som svarar för verksamheten.

Omfattningen av motiveringarna till ett avgörande i ett klagomål beror på avgörandets innehåll och dess betydelse. De fall saknar en omfattande motiveringsskyldighet i vilka det enligt den preliminära rättsliga bedömningen eller eventuella tilläggsutredningar inte är fråga om lagstridigt eller felaktigt förfarande.

Motiveringsskyldigheten i avgörande av klagomål framhävs i avgöranden där det konstateras att en myndighet eller tjänsteman har förfarit lagstridigt eller gjort sig skyldig till en försummelse. Då ska beslutet avseende klagomålet motiveras enligt 45 § i förvaltningslagen genom att ange vilka omständigheter och utredningar som har inverkat på avgörandet och vilka bestämmelser som har tillämpats. Av avgörandet ska det tydligt framgå huruvida den som klagomålet gäller har handlat lagstridigt i ärendet eller på något annat sätt klandervärt samt vilka åtgärder klagomålet eventuellt har föranlett.

Trots att lagstridigt förfarande inte skulle uppdragas är det i laglighetsövervakningen möjligt att ta ställning till olika perspektiv med beaktande av mer motiverade verksamhets sätt; som exempel tryggandet av att de grundläggande rättigheterna tillgodoses i enlighet med 22 § i grundlagen.

Inrikesministeriets och förvaltningsområdets ämbetsverk ska även fastställa beaktandet av de grundläggande fri- och rättigheterna och mänskliga rättigheterna i laglighetsövervakningen till exempel genom att använda dessa bestämmelser i tillämpliga delar vid sidan av den materiella lagstiftningen i sina klagomålsavgöranden.

Behandlingen av ärendet kan avslutas med anteckningen ad acta (a.a. arkiveras utan åtgärder) i situationer där den som tagit kontakt redan tidigare fått svar i samma ärende och meddelats att svar inte längre lämnas på frågor om samma ärende, förutsatt att inga nya omständigheter som inverkar på ärendet framkommer.

Möjligheten att utreda ärendet i klagomålsförfarande är begränsad särskilt i situationer där de hörda personernas utlåtanden är motstridiga eller har avvikande åsikter. Ärendet är inte nödvändigtvis möjligt att avgöras i förfarande vid förvaltningsklagan om parternas berättelser och åsikter om händelserna beträffande föremålet för klagomålet fullständigt skiljer sig från varandra. Tjänstemannen är dock på grundval av sin ställning i regel skyldiga att ge en

sanningsenlig utredning i förfarandet vid förvaltningsklagan om sina egna tjänstehandlingar.

7.7 Administrativ styrning med anledning av förvaltningsklagan

Enligt 53 c § i förvaltningslagen kan myndigheten i sitt avgörande i ett ärende som gäller förvaltningsklagan göra den övervakade uppmärksam på kraven om god förvaltning eller underrätta den övervakade om sin uppfattning om ett lagenligt förfarande. Anses detta inte vara tillräckligt med beaktande av de omständigheter som inverkar på helhetsbedömningen av saken, kan den övervakade ges en anmärkning, om inte den gärning som klagan gäller är av sådan art eller så allvarlig att det finns orsak att vidta åtgärder för att inleda ett förfarande enligt någon annan lag. Om något annat förfarande inleds i ärendet förfaller behandlingen av klagan.

Metoderna för administrativ styrning är avsedda att användas enligt proportionalitetsprincipen och så att de utesluter varandra. I administrativ styrning kan man också använda lindrigare styrning än vad som föreskrivs, uttryckande av sin uppfattning om ändamålsenligheten hos den övervakades verksamhet.

7.8 Besvärstförbud och ny undersökning av klagan

Enligt 53 d § i förvaltningslagen får ett avgörande i ett ärende som gäller förvaltningsklagan inte överklagas genom besvär, och detta ska nämnas i avgörandet.

Genom ett klagomålsavgörande kan man inte ändra eller upphäva den förvaltningsåtgärd eller det beslut som förvaltningsklagan gäller. Övervakningsmyndigheten kan inte omedelbart korrigera fel som observerats i myndigheternas verksamhet och den kan i allmänhet inte kräva att den som förvaltningsklagan gäller ska agera på ett visst sätt. I avgörandet fattas inga bindande beslut om klagandens intresse, rättighet eller skyldighet.

Myndighetens avgörande i ett klagomålsärende vinner inte rättskraft. Klagomålet undersöks emellertid inte igen om inte klaganden framlägger nya omständigheter eller grunder med anledning av vilka det finns skäl att ta upp ärendet till ny prövning.

8 Handlingens offentlighet och sekretessen inom laglighetsövervakningen

Lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (offentlighetslagen, 621/1999) syftar bland annat till öppenhet och en god informationshantering i myndigheternas verksamhet samt till att ge enskilda människor och sammanslutningar möjlighet att övervaka den offentliga maktutövningen och användningen av offentliga medel och bevaka sina rättigheter och intressen. Myndigheternas handlingar är offentliga och var och en har rätt att på begäran ta del av en offentlig myndighetshandling om inget annat föreskrivs i lag. På grund av det i huvudsak skriftliga förfarandet genomförs verksamhetens öppenhet i klagomåls- och övriga laglighetsövervakningsärenden i första hand genom handlingsoffentlighet.

Ohje

SM2017768

00.00.01.03

08.06.2020

SMDno-2020-158

Handlingar är i regel offentliga och om handlingssekretess föreskrivs alltid särskilt.

Enligt 24 § 1 mom. 6 punkten i offentlighetslagen är handlingar som avser en klagan, innan ärendet har avgjorts, sekretessbelagda om utlämnandet av uppgifter ur en sådan handling skulle försvåra ärendets utredning eller utan vägande skäl vara ägnat att åsamka den som har del i saken skada eller lidande.

Offentlighetspresumtionen i bestämmelsen medför att sekretessen avseende handlingarna ska bedömas från fall till fall. Handlingar i samband med ett klagomål eller ett annat övervakningsärende kan vara helt eller delvis sekretessbelagda även med stöd av de övriga punkterna i 24 § 1 mom. i offentlighetslagen eller bestämmelserna i någon annan lag. Med tanke på sekretess kan ärenden som myndigheten undersöker på eget initiativ jämföras med handlingar som avser en klagan enligt denna bestämmelse.

Enligt 24 § 1 mom. 15 punkten är handlingar som innehåller uppgifter om inspektion som ankommer på en myndighet eller någon annan omständighet som har samband med en övervakningsåtgärd, om utlämnandet av uppgifter ur en sådan handling skulle äventyra övervakningen eller dess syfte eller utan vägande skäl skulle vara ägnat att åsamka den som har del i saken skada.

I klagomåls- och andra övervakningsärenden inom inrikesförvaltningen kan man även behandla handlingar som är sekretessbelagda med stöd av 24 § 1 mom. 3 och 4 punkten (polisen eller någon annan förundersökningsmyndighet och uppgifter om brott), 5 punkten (taktiska och tekniska metoder och planer), 8 punkten (beredskap, befolkningsskydd, säkerhetsutredning och skydd av offers rättigheter i exceptionella händelser, minnet av offer eller närstående till offer), 9 punkten (statens säkerhet), 24 punkten (flykting, asylsökande, person som ansöker om uppehållstillstånd, person som ansöker om visum), 25 punkten (uppgifter om hälsotillstånd), 26 punkten (uppgifter om känsliga omständigheter som gäller privatlivet i brottmål), 31 punkten (hemliga kontaktuppgifter som skyddas med sekretessmarkering) eller 32 punkten (personliga förhållanden) i offentlighetslagen.

Eftersom var och en kan anföra klagan – även en person som är utomstående i förhållande till den som klagan gäller – kan avgörandet i klagomålet inte alltid i sin helhet delges klaganden på grund av sekretessbestämmelserna. Då ska svaret till klaganden utformas så att uppgifter som är sekretessbelagda enligt lag inte framgår av det.

I laglighetsövervakningen ska beaktas att med avseende på sekretessen är utomstående även personer vars arbetsuppgifter inte omfattar behandlingen av ärendet hos myndigheten.

29 § i offentlighetslagen möjliggör utlämnande av sekretessbelagda uppgifter till en annan myndighet. En myndighet kan till en annan myndighet lämna ut uppgifter ur sekretessbelagda handlingar, om 1) i lag särskilt tagits in uttryckliga bestämmelser om rätten att lämna ut eller att få uppgifter, 2) sekretessplikt har föreskrivits till skydd för någons intressen och denne samtycker till att uppgifter lämnas ut, 3) handlingen behövs vid behandlingen av ett förhandsbesked, ett förhandsavgörande, sökande av ändring i ett myndighetsbeslut, en klagan med anledning av en åtgärd, ett underställt ärende eller av besvär som anförts hos ett internationellt

lagskipnings- eller undersökningsorgan, eller 4) uppgiften behövs för att ett enskilt övervaknings- eller tillsynsuppdrag som är riktat mot en myndighet ska kunna utföras.

I klagomål och myndighetens egna initiativ kan sekretessbelagda uppgifter hanteras inom förvaltningsområdet. Den interna laglighetsövervakningen har rätt att få uppgifter och handlingar inom förvaltningsområdet utan hinder av tystnadsplikt och sekretess.

Om de högsta laglighetsövervakarnas och särskilda ombudsmäns rätt att få uppgifter föreskrivs särskilt.

9 Dataskyddsbestämmelser och behandling av personuppgifter

Dataskyddslagstiftningen anger även när, under vilka förutsättningar och hur personuppgifter kan behandlas inom myndighetsverksamheten. Personuppgifter är sådana uppgifter på grundval av vilka en person kan identifieras direkt eller indirekt till exempel genom att sammankoppla en enskild uppgift med en annan uppgift som möjliggör identifiering. Varje myndighet, tjänsteman och anställd vid inrikesministeriet och inom dess förvaltningsområdet är skyldig att behandla personuppgifter ändamålsenligt och endast på det sätt som lagstiftningen förutsätter och för syften som dataskyddslagstiftningen tillåter. Säkerställandet av dataskyddet tryggar de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna, främjar kvaliteten på myndigheternas verksamhet samt upprätthåller förtroendet för myndigheterna.

I praktiken förutsätter tillämpningen av dataskyddslagstiftningen att ämbetsverkens och inrättningarnas chefer tydligt definierar ansvaret för behandlingen av personuppgifter, organiserar övervakningen, utarbetar detaljerade och aktuella anvisningar samt sörjer för en tillräcklig utbildning av personalen. Ämbetsverken inom inrikesministeriets förvaltningsområde och de avdelningar vid ministeriet som styr dem känner bäst till de krav som bör ställas på behandling av personuppgifter inom deras respektive ansvarsområden.

Europeiska unionens allmänna dataskyddsförordning är den allmänna författningen för behandling av personuppgifter som den nationella dataskyddslagen (1050/2018) preciserar och kompletterar. Inom inrikesministeriets förvaltningsområde tillämpas även lagen om behandling av personuppgifter i brottmål och vid upprätthållandet av den nationella säkerheten (1054/2018, *dataskyddslagen för brottmål*) genom vilken det s.k. dataskyddsdirektivet för brottmål har genomförts nationellt. Behandlingen av personuppgifter inom polisväsendet, gränsbevakningsväsendet, räddningsväsendet, nödcentralsverksamheten samt inom invandringen har dessutom en egen speciallagstiftning.

Inrikesministeriet utfärdade den 15.8.2018 en föreskrift om dataskyddspolitiken (SMDno-2018-859) som definierar dataskyddets krav, ansvar och principerna för genomförandet av dessa inom inrikesministeriet och ministeriets

Ohje

SM2017768

00.00.01.03

08.06.2020

SMDno-2020-158

förvaltningsområde. Dataskyddspolitiken håller sig på en högre nivå och kan preciseras genom särskilda bestämmelser och anvisningar.

Enligt dataskyddsförordningen och dataskyddslagen för brottmål avser behandling av personuppgifter all sådan verksamhet som antingen genom automatisk eller manuell behandling av uppgifter riktas till personuppgifter eller datagrupper som innefattar personuppgifter. Enligt principerna för behandling av personuppgifter i dataskyddsförordningen ska personuppgifter alltid behandlas lagenligt, ändamålsenligt och öppet med avseende på den registrerade. Behandlingen av personuppgifter styrs dessutom av kravet på ändamålsbundenhet, kravet på minimering och exakthet avseende uppgifterna som behandlas samt krav på begränsning av lagring och enhetlig och konfidentiell behandling. Motsvarande principer gäller även behandlingen av personuppgifter inom tillämpningsområdet för dataskyddslagen för brottmål.

Enligt artikel 37 i dataskyddsförordningen ska en myndighet och offentligt organ, förutom när behandlingen sker som en del av domstolarnas dömande verksamhet, utnämna ett dataskyddsombud. I 38 § i dataskyddslagen för brottmål förutsätts även utnämning av dataskyddsombud. Således är både inrikesministeriet och alla ämbetsverk inom förvaltningsområdet skyldiga att inom sin egen organisation utnämna ett dataskyddsombud. I dataskyddsförordningen och dataskyddslagen för brottmål ställs krav på dataskyddsombudets ställning och dataskyddsombudets uppgifter definieras. Den registeransvarige ska säkerställa att dataskyddsombudet involveras ändamålsenligt och i tillräckligt god tid i behandlingen av frågor relaterade till behandlingen av personuppgifter och att dataskyddsombudet har tillräckliga resurser till förfogande. Enligt dataskyddsförordningen ska dessutom dataskyddsombudets oberoende ställning och direkta rapporteringsmöjligheter till högsta ledningen säkerställas.

Dataskyddsombudets uppgifter föreskrivs i artikel 39 i dataskyddsförordningen och i 40 § i dataskyddslagen för brottmål. Dataskyddsombudet följer och övervakar att organisationen iakttar dataskyddslagstiftningen, ger råd till den registeransvariga eller personuppgiftsbiträdet samt arbetstagare som behandlar personuppgifter i dataskyddsärenden, lyfter fram uppdagade brister och ger vid behov råd vid konsekvensbedömning samt övervakar att de genomförs. Dataskyddsombudet är i sin egen organisation även den primära kontaktpunkten till Dataombudsmannen som fungerar som tillsynsmyndighet och sörjer för samarbetet med tillsynsmyndigheten.

Samordningen av laglighetsövervakningen och dataskyddsombudets uppgifter ska beaktas i organisationens interna lösningar för uppgiftsfördelningen relaterad till ifrågakvarande åtgärder. Organisationens dataskyddsombud ska ta med frågor relaterade till behandlingen av personuppgifter som uppdagats i laglighetsövervakningen i utredningen i ett så tidigt skede som möjligt så att dataskyddsombudet ändamålsenligt kan utföra sin skyldighet och sin uppgift. Vid sidan av information ska dataskyddsombudets ändamålsenliga oberoende ställning och tillräckliga resurser som skötseln av uppgifterna förutsätter säkerställas.

Ohje

SM2017768

00.00.01.03

08.06.2020

SMDno-2020-158

Organisationens dataskyddsbud avlägsnar inte behovet av experter i myndighetens egen interna laglighetsövervakning i övervakningen av behandlingen av personuppgifter. Laglighetsövervakningen å sin sida stöder och övervakar iakttagandet av dataskyddslagstiftningen och dataskyddsbudets och laglighetsövervakningens uppgifter ska ses som åtgärder som kompletterar varandra. Eftersom den interna laglighetsövervakningen omfattande har styrts och organiserats inom inrikesministeriets förvaltningsområde kan laglighetsövervakningens experter å sin sida stöda dataskyddsbudet.

Iakttagandet av dataskyddslagstiftningen är centralt förknippad med ansvarsskyldigheten: den registeransvarige ska med hjälp av dokumentation kunna påvisa att dataskyddslagstiftningen iakttas. Ansvarsskyldighetens omfattning ska bedömas från fall till fall och här inverkar bland annat organisationens storlek och antalet och kvaliteten avseende personuppgifter som behandlas.

Dataskyddsbud är inte personligen ansvariga för brott mot dataskyddslagstiftningen utan ansvaret för att dataskyddsbestämmelserna iakttas ligger på den registeransvarige eller personuppgiftsbiträdet. Ledningen vid ämbetsverken och inrättningarna inom inrikesministeriets förvaltningsområde ansvarar för att övervakningen av behandlingen av personuppgifter och användningen av personregister har organiserats lagenligt och på ett ändamålsenligt och effektivt sätt. Ämbetsverken ska ha tillräckliga anvisningar för att uppdaga och utreda informationssäkerhets- och dataskyddsbrott. Särskild uppmärksamhet ska fästas vid registeruppgifternas användningsändamål och uppgifternas riktighet i det dagliga arbetet. Uppdagade fel, försummelser, oegentligheter eller andra missförhållanden i användningen av personregistren och behandlingen av personuppgifter ska åtgärdas utan dröjsmål.

Hantering av dataskyddet förutsätter kontinuerlig uppföljning som inkluderar uppföljning och övervakning av dataskyddets status och praxis samt relaterad rapportering. Uppföljningen och övervakningen genomförs planerligt genom administrativa och tekniska metoder. En hög kompetens inom dataskyddsfrågor upprätthålls av samarbetsgruppen för dataskyddet (SMDno-2018-295) inom inrikesministeriet och dess förvaltningsområde. Samarbetsgruppen har representanter från alla avdelningar och fristående enheter vid ministeriet samt från förvaltningsområdets ämbetsverk.

Det rekommenderas och motiveras att inspektioner och andra åtgärder (till exempel olika logginspektioner, uppföljning av genomförandet av ansvarsskyldigheten, säkerställandet av personalens kompetens) som riktas till uppföljningen och övervakningen av att dataskyddsbestämmelserna iakttas vid ministeriet och förvaltningsområdets ämbetsverk och inrättningar planeras och i mån av möjlighet även genomförs i samarbete med laglighetsövervakningen och dataskyddsbuden.

Ledningen vid ansvarsområdena och ämbetsverken och inrättningarna ansvarar för dataskyddet, genomförandet av skyldigheterna som dataskyddslagstiftningen ställer och kompetensen relaterad till dataskyddet vid sitt eget ansvarsområde eller

Ohje

SM2017768

00.00.01.03

08.06.2020

SMDno-2020-158

ämbetsverk. Ledningen riktar resurser till genomförandet av dataskyddet i förhållande till befintliga risker. Ledningen av genomförandet av dataskyddet utgör en del av lednings- och styrprocesserna för ämbetsverken och inrättningarna inom ministeriet och dess förvaltningsområde. Alla arbetstagare vid inrikesministeriets förvaltningsområde utbildas och handleds i sina dataskyddsuppgifter i den omfattning uppgifterna kräver. Chefernas uppgift är att stöda och vägleda sina underordnade och säkerställa att dataskyddsskyldigheterna som ingår i deras ansvarsområde sakenligt genomförs.

10 Skadestånd och gottgörelse för lagstridig verksamhet

Enligt lagen om statens skadeståndsverksamhet (978/2014) svarar Statskontoret centraliserat för ersättningar för skador orsakade av statens myndigheter. Lagen tillämpas på handläggning av skadeståndsanspråk mot staten, om anspråket grundas på ett fel eller en försummelse som en statlig myndighet har begått eller på verksamhet för vilken staten svarar oberoende av uppsåt eller vårdslöshet. Lagen tillämpas dock inte på handläggning av skadeståndsanspråk som grundas på avtal, statliga anställningsförhållanden eller lagen om offentlig upphandling (348/2007).

Inom inrikesministeriets förvaltningsområde tillämpas lagen inte på handläggning av anspråk på ersättning som grundas på sak- eller förmögenhetsskada som påstås ha uppkommit i polisens och Gränsbevakningsväsendets verksamhet.

Inrikesministeriet och myndigheterna inom förvaltningsområdet handlägger skadeståndsanspråk som omfattas av deras behörighet. För att avgöra skadeståndsanspråk kan den handläggande myndigheten begära utredningar som behövs. Om den handläggande myndigheten upptäcker att förfarandet i ärendet ger upphov till skadeståndsskyldighet ska det ostridiga beloppet av skadeståndsanspråket betalas till den som framställt med anspråket.

Avgörandet ska alltid vara skriftligt och motiverat. Det ska framgå av avgörandet att den som framställt anspråket kan väcka skadeståndstalan mot finska staten på de punkter för vilka anspråken inte godkänts.

I samband med klagomål eller andra laglighetsövervakningsärenden kan det uppstå situationer där den övervakande myndigheten bör överväga om en kränkning i ärendet borde ersättas med pengar eller gottgöras på annat sätt. En immateriell gottgörelse kan till exempel vara en ursäkt. Betalning av ersättning på eget initiativ eller annan gottgörelse för kränkning bör övervägas i synnerhet i situationer där myndigheten helt klart har agerat lagstridigt eller har kränkt rättsliga intressen som skyddas av de grundläggande fri- och rättigheterna samt de mänskliga rättigheterna.

Detaljerad information om i hurdana situationer de högsta laglighetsövervakarna har gjort gottgörelseframställningar till myndigheterna finns tillgänglig i riksdagens justitieombudsmans och justitiekanslern i statsrådets avgörandepraxis. Även grundlagsutskottet (GrUB 12/2010 rd) har ansett att det är motiverat att justitieombudsmannen kommer med framställningar för att komma överens om gottgörelse i klara fall med tanke på medborgarnas rättigheter, försonliga lösningar och undvikande av onödiga rättstvister.

I högsta domstolens rättspraxis har man ansett att det är möjligt att ersätta lidande med hjälp av en positiv tolkning av de grundläggande fri- och rättigheterna samt de mänskliga rättigheterna även utan uttryckligt stöd av en bestämmelse så länge skadeståndsansvaret har en tillräcklig rättslig grund.

11 Mediebevakning, medborgarrespons och förfrågningar

Den interna laglighetsövervakningen inbegriper även att på eget initiativ bevaka mediernas kritik av myndighetens arbete och att beakta respons från medborgare via olika kanaler. Den primära aktören för mediebevakningen är kommunikationen vid ministeriets och förvaltningsområdets ämbetsverk eller inrättning som har bäst möjligheter att förmedla observationer och information även till laglighetsövervakaren.

Mediernas kritik och medborgarresponsen ska bevakas och vid behov föranleda reaktioner. Kritiken och responsen kan exempelvis föranleda att ett ärende utreds noggrannare på eget initiativ som laglighetsövervakning, att kritiken besvaras eller att arbetssätten utvecklas.

11.1 Social media

Inrikesministeriet och ämbetsverken inom dess förvaltningsområde ska aktivt agera i flera olika kanaler för social media, såsom Twitter och Facebook. Statens tjänstemannaetiska delegation har gett rekommendationen En tjänsteman i de sociala medierna (VM050:00/2014). Social media erbjuder bra kanaler för interaktion och diskussion med medborgarna samt främjar bland annat öppenhet och transparens inom förvaltningen. Med hjälp av social media kan medborgarna nås omfattande och snabbt. Verksamheten i social media ska dock vara ansvarsfull och myndigheternas verksamhet i social media förbinds av allmänna regler som tillämpas på förvaltningsområdet, såsom regeringens allmänna principer.

Till exempel förutsätter anförande av förvaltningsklagan av en myndighet dock kontakt med registratorskontoret, användningen av e-post eller blankett för klagan som erbjuds på webbsidorna. (Se punkt 7.2 Anförande av förvaltningsklagan och formkrav för klagan). Myndigheten är skyldig att anmäla kontaktuppgifter och besöksadress med avseende på ärenden.

Sociala medier är inte den så kallade officiella kommunikationskanalen utan användningen av social media är huvudsakligen ämnad för kommunikation för enskilda experttjänstemän och diskussionerna i samband med dessa.

11.2 Medborgarrespons och förfrågningar

Med medborgarrespons avses sådana handlingar där medborgaren uttrycker sin åsikt, förfrågningar eller annan motsvarande kontakt till en myndighet utan att responsen innefattar en bedömning som betraktas som förvaltningsklagan. Klagomålets och medborgarresponsens gräns bedöms vid behov från fall till fall.

Enligt 8 § i förvaltningslagen ska myndigheten inom ramen för sin behörighet och enligt behov ge sina kunder råd i anslutning till skötseln av ett förvaltningsärende

samt svara på frågor och förfrågningar som gäller uträttandet av ärenden. Rådgivningen är avgiftsfri. Om ärendet inte hör till myndighetens ansvarsområde ska den sträva efter att hänvisa kunden till behörig myndighet.

I motiveringen för 8 § i förvaltningslagen konstateras att bestämmelsen inte ålägger myndigheten skyldighet att svara på omfattande förfrågningar av allmän karaktär (RP 72/2002 rd).

I laglighetsövervakningspraxisen konstateras det vara etablerat att myndighetsförfarande enligt god förvaltningssed förutsätter att sakenliga förfrågningar och andra meddelanden som anknyter till myndigheternas ansvarsområde och uppgifter ska besvaras inom skälig tid. Myndigheten har egen bestämmanderätt om hur och med vilken exakthet olika förfrågningar besvaras.

12 Granskningsverksamheten

12.1 Allmänt

Inrikesministeriet och ämbetsverken inom dess förvaltningsområde ska regelbundet granska lagligheten i sin verksamhet. Granskningsverksamhetens syfte som en form av laglighetsövervakning är att trygga att inrikesministeriets och dess förvaltningsområdes verksamhet är lagenlig och rättsligt kvalitativ.

Genom granskningsverksamheten utför inrikesministeriet de styrnings- och tillsynsuppgifter som ålagts ministeriet i 68 § i grundlagen. De som granskas kan använda granskningsresultaten för att utveckla sin verksamhet och förbättra dess kvalitet.

Inrikesministeriets och dess förvaltningsområdes fokus i granskningen är sådana myndighetsåtgärder och sådan myndighetspraxis i övervakningen genom vilka man ingriper i individens grundläggande fri- och rättigheter. Laglighetsövervakningen ska riktas till åtgärder där riskerna är mer betydande och där laglighetsövervakningen har effekt.

Ämbetsverken inom förvaltningsområdet ordnar granskningen av sin förvaltning på ett effektivt och ändamålsenligt sätt.

Förvaltningsområdets ämbetsverk utarbetar bland annat en granskningsplan för nästa år som grundar sig på identifierade risker och observationer som gjorts i laglighetsövervakningen. Planen behandlas i resultatförhandlingen mellan inrikesministeriet och ämbetsverket. Planen ska åtminstone innehålla granskningsverksamhetens tyngdpunkter och i den kan de åtgärder som granskningsverksamheten riktas mot presenteras.

Ämbetsverkets godkända granskningsplan överlämnas till avdelningen eller den fristående enheten vid ministeriet som ansvarar för resultatstyrningen. På motsvarande sätt överlämnas ämbetsverkets interna laglighetsövervakningsanvisning/bestämmelse för kännedom till avdelningen eller den fristående enheten vid ministeriet som ansvarar för resultatstyrningen.

12.2 Inrikesministeriets laglighetsgranskningar i förvaltningsområdets ämbetsverk

Efter resultatförhandlingarna mellan inrikesministeriet och ämbetsverken planerar inrikesministeriets avdelningar årligen laglighetsgranskningar för den underordnade förvaltningen inom sitt eget ansvarsområde som utförs av ministeriet. Planen ska innehålla en granskningstidtabell och de områden som ska granskas.

Laglighetsgranskningen borde utöver de valda granskningsobjekten även omfatta organiseringen av och resurserna för laglighetsgranskningen vid ämbetsverket samt andra aktuella ärenden. Avdelningarna ska skicka sina årliga granskningsplaner till förvaltnings- och utvecklingsavdelningen för kännedom.

Ministeriets enhet för intern granskning och förvaltnings- och utvecklingsavdelningens enhet för juridiskt stöd kan tillsammans med den avdelning som styr ämbetsverket delta i laglighetsgranskningarna inom förvaltningsområdet på ett separat avtalat sätt.

En granskningsberättelse upprättas om laglighetsgranskningen där man identifierar tjänstemännen som deltagit i granskningen och deras roll, tidpunkten för granskningen, granskningsobjekt, observationer och givna åtgärdsrekommendationer. Granskningsberättelsen är i regel en offentlig handling, men den kan innehålla sekretessbelagda delar eller bilagor. I samband med upprättandet av granskningsberättelsen får granskningsobjektet en möjlighet att avge ett utlåtande om berättelsen.

13 Uppföljning och rapportering av laglighetsövervakningen och berättelse om laglighetsövervakningen

13.1 Intern rapportering och uppföljning, rapportering till inrikesministeriet och informationsutbyte i arbetsgruppen för utvecklingen av laglighetsövervakningen

Syftet med uppföljningen och rapporteringen av laglighetsövervakningen vid inrikesministeriet och förvaltningsområdet är att tillhandahålla en betydelsefull situationsbild med avseende på ledningen i organisationen, utveckla ett riskbaserat förebyggande och riktnings på verksamheten som grundar sig på detta samt stöda korrekta tillvägagångssätt i de förändrande situationerna.

Dessutom sammanställs genom inrikesministeriets och dess förvaltningsområdes årliga berättelse om laglighetsövervakning en bild av laglighetsövervakningens status vid inrikesministeriet och förvaltningsbranschen och kommuniceras till allmänheten.

Rapporteringen och uppföljningen genomförs genom regelbundet informationsutbyte mellan inrikesministeriet och förvaltningsområdet och behandling av laglighetsövervakningsuppgifter i ledningssystemet. En viktig del av informationsutbytet är den interna uppföljningen av förvaltningsområdets ämbetsverk och en riskbaserad bedömning av uppdagade undantag på grundval av vilken ämbetsverkets ledning förmedlar nödvändig information till

Ohje

SM2017768

00.00.01.03

08.06.2020

SMDno-2020-158

inrikesministeriet. Frågor relaterade till laglighetsövervakningen behandlas enligt STOM-modellen i månatliga möten mellan ämbetsverkets chef och chefen för avdelningen eller den fristående enheten som ansvarar för dess resultatstyrning. Ämbetsverkets laglighetsövervakningsåtgärd kan bereda ärendet inför chefernas månatliga möte i samarbete med tjänstemannen som ansvarar för laglighetsövervakningen i den resultatstyrda avdelningen eller fristående enheten.

Ämbetsverkens situationsbilder av laglighetsövervakningen behandlas regelbundet i kanslichefens ledningsgrupp vid inrikesministeriet för att skapa en situationsbild av laglighetsövervakningen inom hela förvaltningsområdet. Ämbetsverkets chef informerar annars också ministeriets ledning om aktuella frågor med avseende på ämbetsverkets verksamhet.

För att skapa en situationsbild av laglighetsövervakningen och observera avvikelser ska ämbetsverket i mån av möjlighet månatligen följa åtminstone följande frågor där observerade betydelsefulla avvikelser lyfts fram på månadsmötena:

- anhängiggjorda klagomål och övriga laglighetsövervakningsärenden, antal och ärenden
- möjliga ändringar i klagomåls ärenden, ny typ av klagomål
- avgöranden i klagomålsärenden och eventuell vägledning till följd av avgörandena
- andra betydande lösningar som styr eller ändrar avgörandet eller den operativa verksamheten på ett nytt sätt: rättspraxis, myndighetsanvisningar
- brottmål som berör personalen eller ämbetsverkets verksamhet
- sådana ändringar i verksamhetsmiljön som innebär risk för god arbetspraxis (till exempel lagstiftnings-, datasystems- eller organisationsändringar)

Med avseende på intern uppföljning och rapportering ska varje ämbetsverks medlemmar i arbetsgrupperna för utvecklingen av laglighetsövervakningen vid inrikesministeriet under möten regelbundet utbyta information som kan vara relevant med avseende på förutsebara risker relaterade till andra organisationers laglighetsövervakning eller på annat sätt för utvecklingen av verksamheten samt för utarbetandet av god praxis. Varje ämbetsverk bedömer möjligheten och omfattningen av överlåtandet av information med avseende på sekretessbestämmelsen. I allmänhet sker informationsutbytet i arbetsgruppen för utvecklingen av laglighetsövervakningen utan att personuppgifter eller sekretessbelagda uppgifter behöver överlätas.

13.2 Ministeriets interna informationsutbyte och berättelsen om laglighetsövervakning

Inrikesministeriets förvaltnings- och utvecklingsavdelning utarbetar årligen en berättelse om laglighetsövervakningen vid inrikesministeriet och dess förvaltningsområde som behandlas i kanslichefens ledningsgrupp och publiceras på ministeriets webbsidor.

För utarbetandet av berättelsen om laglighetsövervakningen skickar ministeriets avdelningar och fristående enheter under kalenderåret i mån av möjlighet uppgifter om tidpunkt, agenda och granskningsberättelse relaterade till laglighetsövervakningsgranskningarna, ministeriets utlåtanden och svar till de

högsta laglighetsövervakarna samt avdelningarnas och de fristående enheternas avgöranden i klagomål till förvaltnings- och utvecklingsavdelningen.

Vid behov kan ministeriets avdelningar och fristående enheter även lämna mer omfattande och detaljerade uppgifter om vidtagna granskningsåtgärder under berättelseåret till förvaltnings- och utvecklingsavdelningen.

13.3 Ämbetsverkens berättelser om laglighetsövervakning

Ämbetsverken inom förvaltningsområdet lämnar årligen in sina berättelser om laglighetsövervakningen till de avdelningar eller enheter vid inrikesministeriet som svarar för deras styrning före utgången av februari. De viktigaste observationerna avseende laglighetsövervakningen under det gångna året behandlas vid behov i resultatförhandlingar mellan ämbetsverket och ministeriet.

Ministeriets avdelningar och fristående enheter lämnar berättelserna om laglighetsövervakningen avseende sina förvaltningsområden och observationerna till följd av dem samt övriga eventuella utlåtanden för ministeriets berättelse om laglighetsövervakningen under mars.

Berättelsen om laglighetsövervakningen omfattar i tillämpliga delar följande ämnesshelheter:

- 1) *Laglighetsövervakningen/granskningsplaner och genomförande av dessa*
  - sammanfattning av granskningarna under berättelseåret och de viktigaste övervakningsobservationerna
- 2) *Förvaltningsklagan och egna initiativ*
  - antal undersökta klagomål,
  - antalet nya (anhängiga) klagomål,
  - ämnen i undersökta klagomål (statistik som på ett ändamålsenligt sätt beskriver myndighetens verksamhet), och
  - åtgärder
- 3) *Tjänstemannarättsliga ärenden*
  - antal behandlade fall,
  - antal nya (anhängiga) fall,
  - ämnen i behandlade fall (statistik som på ett ändamålsenligt sätt beskriver myndighetens verksamhet), och
  - åtgärder
- 4) *Skadestånd och gottgörelser*
  - antal yrkanden,
  - yrkandets ämne (statistik som på ett ändamålsenligt sätt beskriver myndighetens verksamhet),
  - utbetalade ersättningar och gottgörelser (euro), och
  - betalda rättegångs- och advokatkostnader (euro)
- 5) *Övervakning av behandlingen av personuppgifter*

Ohje

SM2017768

00.00.01.03

08.06.2020

SMDno-2020-158

- loggranskningar som utförts under berättelseåret, resultatet av dessa och åtgärder som krävts/utförts på grund av granskningarna samt
- andra åtgärder gällande övervakningen av behandlingen av personuppgifter (statistik som på ett ändamålsenligt sätt beskriver myndighetens verksamhet och som även omfattar dataskyddsombudets övervakningsåtgärder vid organisationen)

6) Beaktande av respons från medborgare

- beskrivning av centrala ämnen i responsen från medborgare via olika kanaler och övrig medborgarrespons under berättelseåret och uppgifter om antal

14 Slutligen

Den här anvisningens aktualitet, funktionalitet och behov av eventuella ändringar bedöms årligen i arbetsgruppen för utvecklingen av laglighetsövervakningen som avses i punkt 5.

Ställföreträdare för kanslichefen,

avdelningschef

Jukka Aalto

Förvaltningsjurist

Tiina Mantere

Dokumentet har undertecknats elektroniskt i ärendehanteringssystemet. Inrikesministeriet 5.8.2020 kl. 9:29. Underteckningens riktighet kan verifieras vid registratorskontoret.